

---

# НАУКОВА ПАНЕЛЬ 5

---

## КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

УДК: 343.98

*Авдєєва Г. К.,  
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,  
провідний науковий співробітник  
НДІ вивчення проблем злочинності  
імені акад. В. В. Сташиса НАПрН України,  
gkavdeeva@gmail.com*

### ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРАВОЗАСТОСОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Останніми роками технології штучного інтелекту (ШІ) зазнали значного розвитку у різних сферах, серед яких: промисловість, будівництво, сфера послуг, електронна торгівля, онлайн-навчання, охорона здоров'я, військова справа і сфера оборони, правозастосовна діяльність та ін. Розроблені компанією OpenAI моделі ШІ ChatGPT (Generative Pre-training Transformer) дозволяють генерувати відповіді на запитання будь-яких осіб, вести з ними розмови (в т. ч. – розважальні), допомагати їм у навчанні, генерувати творчий контент (вірші, пісні, історії), надавати інформацію та поради для допомоги у прийнятті рішень,

Системи ШІ показали свою ефективність й у роботі правозастосовних органів багатьох країн. Їх використання значно підвищує якість та ефективність досудового розслідування [1].

У «Комплексному стратегічному плані реформування правоохоронних органів України на 2023-2027 роки» як стратегічний пріоритет та один із напрямів реформування органів правопорядку зазначена комплексна цифрова трансформація, яка передбачає впровадження в діяльність органів правопорядку та прокуратури інноваційних технологічних досягнень, цифрову спроможність оперативно реагувати на події та зміни, впровадження електронної системи управління кримінальними провадженнями,

---

забезпечення сумісності ІТ-систем тощо. В межах цього Плану передбачається більше використовувати штучний інтелект на етапі досудового розслідування та обробки даних [2].

Сьогодні системи ШІ ефективно вирішують завдання щодо ідентифікації осіб за фотознімками, відеозаписами та пробами ДНК. Зокрема, за допомогою американської системи розпізнавання осіб Clearview AI, яка використовує базу даних з 30 млрд фотопортретів із соціальних мереж та стрічок новин, ідентифіковано понад 1000 осіб (живих і загиблих) та встановлено особи окремих громадян РФ, які скоїли злочини на території нашої держави [3, с. 66].

Міністерство Юстиції України до Єдиного реєстру засуджених осіб підключило аналітичну систему з елементами ШІ «Касандра», яка аналізує різноманітну інформацію про засуджених осіб та виявляє ризики повторного кримінального правопорушення [4, с. 5].

Попри ефективну роботу з великими масивами інформації, системи ШІ мають певні недоліки і викликають занепокоєння у правозахисників і науковців, які попереджають про можливі порушення прав людини та наявність ризику використання штучного інтелекту для протиправних дій. Члени міжнародної асоціації юристів попереджають про можливі помилкові результати роботи систем ШІ через похибки людини під час формування баз даних і формулювання варіантів підсумкових рішень, які аналізує ШІ, а також через погрішності в програмному коді ШІ, який також створюється людиною [5]. Тому використання технологій ШІ в роботі правоохоронних органів вимагає ефективного правового регулювання, включаючи заходи забезпечення безпеки і захисту персональних даних. Прогалини у нормативно-правовому регулюванні відносин у сфері використання цифрових технологій і ШІ можуть ускладнювати виконання однієї з основних функцій правоохоронних органів – захист прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб [6].

Перший у світі закон про штучний інтелект (Artificial Intelligence Act) [7] був прийнятий парламентом ЄС у червні 2023 р. Оновлений текст закону опубліковано 2 лютого 2024 року [8]. Цей закон встановлює правила та вимоги для розробників моделей штучного інтелекту та спрямований на забезпечення безпеки, прозорості, екологічності та етичності використання штучного інтелекту в Європі. Основні положення цього закону включають класифікацію систем ШІ за рівнями ризику, яким відповідають певні регуляторні заходи. Забороні підлягають приховані технології маніпуляції емоціями людей. Розробники таких систем зобов'язані надавати можливість користувачам вільно отримувати інформацію про те, як вони працюють і приймають рішення. В законі також передбачені заходи щодо запобігання дискримінації, упередженості та несправедливості в системах ШІ [7].

---

В Україні доцільно прийняти єдиний нормативно-правовий акт у формі закону, який би розв'язав всі можливі проблеми використання ШІ у правозастосовній діяльності. Під час розроблення цього документу слід використати численні нормативно-правові акти і рекомендації, прийняті різними інституціями ЄС та Ради Європи. Окрім закону Artificial Intelligence Act одним із найважливіших актів є схвалена у 2018 р. Європейською комісією з питань ефективності правосуддя «Етична хартія про використання штучного інтелекту в судових системах та їх середовищі» [9], яка закріплює принципи використання систем ШІ під час здійснення правосуддя, а саме: дотримання основних прав людини при використанні ШІ; запобігання будь-якої дискримінації між окремими особами чи групами осіб; якість та безпека при обробленні судових рішень і даних, що мають міститися в безпечному технологічному середовищі; прозорість, неупередженість та справедливість.

Під час формування законодавчої бази щодо використання ШІ в правозастосовній діяльності особливу увагу слід визначити межі їх застосування за такими принципами: дотримання прав людини; об'єктивність і точність результатів аналізу інформації; компетентність розробників ШІ і уповноважених осіб, які їх використовують; підзвітність; відповідність законодавству; безпека збереження інформації і електронних пристроїв; незалежність; запобігання будь-якої дискримінації між окремими особами чи групами осіб; якість та безпека при обробленні процесуальних рішень і даних, які мають міститися у безпечному технологічному середовищі; прозорість, неупередженість, справедливість та ін.

Закон про ШІ має враховувати, що процедура доказування у процесуальній діяльності є тривалим процесом, який являє собою всебічний аналіз і зіставлення лише об'єктивної доказової інформації. Він відрізняється від автоматичного аналізу даних системою ШІ, що здатна враховувати недостовірні або підроблені дані, неправдиві показання свідка або потерпілого, помилкові висновки експерта та ін. Це може вплинути на правильність висновку штучного інтелекту і призвести до порушення таких фундаментальних принципів судочинства, як верховенство права, недискримінація, неупередженість, справедливість та ін. Тобто, ШІ не здатен замінити слідчого, суддю, прокурора у виконанні певних процесуальних дій або прийнятті рішень, а може лише слугувати допоміжним інструментом у їх діяльності.

#### **Використані джерела:**

1. Зачек О. І., Дмитрик Ю. І., Сеник В. В. Роль штучного інтелекту в підвищенні ефективності правоохоронної діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. № 3, 2023. DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2023-3-19>

- 
2. Указ Президента України № 273/2023 від 11.05.2023 «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки». Верховна Рада України : офіційний сайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>
  3. Авдєєва Г. К. Проблеми використання систем штучного інтелекту у правозастосовній діяльності. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2023. Вип. 2 (102). С. 63-80. С. 66. DOI:10.33766/2524-0323.102.63-80
  4. Авдєєва Г. К. Системи штучного інтелекту у протидії злочинності. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави* : матеріали XV міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 22 березня 2023 р. Одеса : ОДУВС, 2023. С. 5-8. С. 5.
  5. Asma Idder, Stephane Coulaux. Artificial intelligence in criminal justice: invasion or revolution? 13 December 2021. International Bar Association : website. URL : <https://www.ibanet.org/dec-21-ai-criminal-justice>
  6. Смірнов Ігор. Правове регулювання штучного інтелекту: міжнародний досвід та українські перспективи. Think brave (ligazon.net). 7 листопада 2023 р. URL : [https://biz.ligazon.net/analitics/223351\\_pravove-regulyuvannya-shtuchnogo-ntelektu-mzhnarodniy-dosvd-ta-ukransk-perspektivi](https://biz.ligazon.net/analitics/223351_pravove-regulyuvannya-shtuchnogo-ntelektu-mzhnarodniy-dosvd-ta-ukransk-perspektivi)
  7. Artificial Intelligence Act. Amendments adopted by the European Parliament on 14 June 2023 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts. URL : [https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-06-14\\_EN.html#sdocta6](https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-06-14_EN.html#sdocta6)
  8. Artificial intelligence act: Council and Parliament strike a deal on the first rules for AI in the world. Council of the EU : Press release. 2 February 2024. URL : <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/09/artificial-intelligence-act-council-and-parliament-strike-a-deal-on-the-first-worldwide-rules-for-ai/>
  9. European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment (Council of Europe, 3–4 December 2018). (2018) N. p. URL : <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment>

УДК 343.1

**Бортун М. І.,**  
кандидат юридичних наук,  
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін  
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова,  
[bortun@ukr.net](mailto:bortun@ukr.net)

## ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

На сучасному етапі розвитку кримінально-процесуального права в Україні перед науковцями постає завдання створення оптимальної національної моделі ефективного розслідування та судового розгляду